

БІ-1

СЛАВА УКРАЇНІ!

ГЕРОЯМ СЛАВА!

Збірка документів Миколи Лебедя

(Архів Прологу, Нью-Йорк)

БЮЛЕТЕНЬ

Квітень 1942 р.

Число 4.

У ШИРОКУ ПЛОЩИНУ, стор. 1.	ДО ПИТАННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ. стор. 9.	НА МАРГІНЕСІ ПРОВЕСНИ. стор. 16.
СПАНУВАТИ ЦІЛІСТЬ ЖИТТЯ. стор. 5.	ДО ПРОБЛЕМИ ГОСПОДАР- СЬКОЇ СПРОМОЖНОСТІ СССР. стор. 13.	ЧИ ПОЧАТОК ПОЛІТИКИ. стор. 18
З ПРИВОДУ „СВЯТА МОРЯ“ стор. 7.		

У ШИРОКУ ПЛОЩИНУ

„Нема нішої глибшої ідеї тепер у часі тотальних воєн на знищення, як ідея расової солідарності. Дехто її пробує висміювати, як лібералістичну ідею „згоди“ XIX. віку. Це неправда. Вік XIX. не повернеться, його вказівки також. Можна й треба очищувати сучасне українство від деяких решток цього віку, але треба дивитися вперед. Там ждуть українців віки, скоріш подібні до XVII. чи навіть VII. Довкола Українців є тільки неукраїнці, чужі їм або ворожі“.

Здається, що ніколи більш актуальними не були оці слова одного нашого політичного письменника — писані кілька літ тому — як у час, що його зараз переживаємо. Вже в перших роках після наших визвольних змагань, в умовах чотирьох окупацій впали слова про поворот середньовіччя — але доперва у червні 1940 р., коли останній більший шмат Української Землі — Буковина і Бесарабія — попали під владу червоних московських імперіалістів, доперва тоді слова ці стали найжорстокішою дійсністю на усіх майже землях Соборної України. 1941 р. приніс зміну; один тоталізм відійшов, його місце зайняв другий. Дев'ятимісячна практика показала, що в основному на Сході без змін.

Тоталізм — зокрема цей другий — займають нас передусім у площині їхнього відношення до української нації. Вони — можемо це відразу сказати — вони подібні у своїй основній цілі, різниця їх тільки тактика. В одному і другому випадку під приманливим ідеологічним каптуром — раз соціалістичного раю, другий раз — щасливого життя в „Новій Європі“ ворожі нам імперіалізмами. Тактика першого відома: за 24 роки був час вистудіювати її, другу пізнаємо у щоденних лекціях на усіх теренах, які входять в круг „Нової Європи“. У відірваних фактах легко вичути систему — у потягненнях — ліній. І якраз схопленні лінії німецької політики супроти нас, присвяtimo першу частину нашої статті.

I.

У відрізненні до більшовиків, німці не ставлять на ідеологічну, культурну чи мовну асиміляцію. Большевики намагалися повернути усі поневолені народи на віру Маркса-Леніна-Сталіна. Черговим етапом мало бути стоплення поодиноких націй в один совітський — в сутні речі — московський народ. Інтензивна, від ряду літ ведена — пропаганда в користь культури і мови Леніна-Сталіна — була пророчистим виявом цих намагань. Німці стосують асиміляцію — не беруче під увагу малих — з ними расово споріднених народів

—у мінімальних розмірах. Вони свідомо стараються зберегти себе перед значнішою домішкою чужої крові. Мотивом тут не так переконання про менше вартість цієї крові (момент теоретичний і престижевий), як практична трудність перетоплення чужих фізичних і—що найважливіше духових первнів в однородну з основним плем їх нації цілість. Що у випадку закріплення себе на Сході Німці схотять збільшити себе кількостево, коштом деяких елементів підбитих націй — це видно вже сьогодні (дозвіл женитися з литовцями, лотисами і естонцями) і що при викристалізованому обличчі деяких націй (а до них і ми належимо) цими елементами будуть ці, у яких „германська кров“ починає грати на вид білого хліба—це теж певне, одначе при тому всьому можна сміливо сказати, що націонал-соціалістична Німеччина політики расової чи національної асиміляції у широких розмірах вести не буде. В остаточності асимілювати хоче стільки — скільки до її думці засимілювати зможе. З прибалтійськими націями можна пробувати щастя — з іншими це абсурдна річ. Коли йде про ідеологічну асиміляцію, то її теж нема чого сподіватися. Німці заявляють, що підбитим народам націонал-соціалізму прищиплювати не будуть. Помилкою німецької східної політики у минулому уважають її звязаність з християнством. Прищиплюючи поневоленим народам християнство — разом із тим культуру — вони (це їх офіційна аргументація) давали цим народам зброю, яка була їх самих. Цих помилок (накидувати власну духову поставу поневоленим) — як заявляють, — вони більше робити не будуть.

Яких засобів уживатимуть в нашому випадку? В першій мірі ВІДПОЛІТИЗУВАННЯ ПОНЕВОЛЕНОЇ НАЦІЇ. Позбавити націю її політичних ідеалів, відібрати їй віру в можливість здвигнення власної держави, у її здібність до державного життя, знищити її історичну пам'ять, обезвартити традицію, винищити фізично носіїв ідеї політичної незалежності нації — ось реальний зміст цього відполітизування.

Тут джерело наук про те, що українці не повинні займатися політикою — тут причина заборони видавання історичної літератури — ось чому дається змогу писати про „духа руїни“, „анархію“, „чорні ради“ і т. п. теревені, які своєю односторонністю, історичним фалшом та глумливістю у своїй тенденції порівняннями — посилюють взглядно поглиблюють комплекс меншевартості, — ось чому політичний актив нації засуджується на найжахливішу у своїй повільності голодову смерть. Після ліквідації активу — ліквідація інтелігенції та свідомої частини міщанства і селянства, остатись може по пляну нових володарів темна (по їх переконанням) маса — потрібна як робоча худоба. Це розуміється програми не на місяці — зокрема в часі війни і з цього собі ці пани справу здають — але це лінія сьогодні вже чітко зарисована.

Другий засіб це політика ЕКОНОМІЧНОГО ВИЗИСКУ — спрямована на обниження життєвого рівня населення до цих границь, в яких людина занята в цілості здобуванням засобів мізерного прожитку — не мала б ні можності, ні охоти, ні сили подумати про щось вище, нематеріальне. Вже сьогодні в першому році нової окупації, цілі велитенські полоси „шпихліру Європи“ голодують. Голод цей вигнав — по даним німецької преси (гл. Лембергер Цайтунг з 20. III. ц. р.) від вересня 1941 до 11. III. 1942 сто тисяч населення (в цьому поважний процент кільканадцятилітніх підпростків) на роботу до Райху. Все це діється в тому самому часі, коли для членів нації окупанта є всього у вистарчаючій мірі.

Неминучим наслідком стосування обох поданих засобів в ЗАНЕПАД НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ. Роля її у збереженні нацією питомого її обличчя незвичайно важна. З цього здаємо собі справу не тільки ми; звідси вже сьогодні колоди на шляху організації наукової праці; — завтра прийде черга на інші ділянки української культури.

Булоб зайвою річчю вичислювати дадші площини наміреної і переводженої ліквідації українства, як політичного чинника. Ми обмежимось до трьох: політичної, економічної, культурної. Вони для існування і сили нації найважливіші.

II.

Живемо на нашій землі від непамятних часів. Свісний у досліді історичних фактів, обережний у витяганні висновків із них Грушевський, каже, що наші предки появилися на теренах Східної Європи в часах, у які жадна історія не сягає. Новітня археологія означила цей час приблизно на початок третього тисячеліття перед Христом; отже разом п'ять тисяч літ звязані ми з нашою землею. Не одну історичну хуртовину пережили. З багатьох найздянків і сліду не стало. Скити, Гуни, Дори, Печеніги, Половці, Татари а врешті Польща і Москва — ось неповна галерія тих, що йшли на нове звищення наших

предків і нас самих. І десятки разів бували моменти, коли поколінням, що в той час репрезентували українську націю здавалося, що прийшов кінець. Не потребуємо вертатися до Аттилї чи Джингіс-хана; пригадаймо собі, що столїткадесять лїт тому у вступї до граматики української мови писалося про неї, як про умираючу мову. Життя немилосердно заглузувало собі з авторів некрологів. Двадцять лїт по виходї цієї граматики залунав могутній голос Шевченка. Це була відповідь живої української стихії маловірам-книжникам. Сто лїт пізніше ця стихія що пережила Валуєва акт 1876 року, тюрми, Сибір, чорносотенну реакцію, „Столпінські кравати“ зірвалось до боротьби за владу на своїй землі. І хоча хвилево переможена — не перервала боротьби до сьогодні.

Чому про це все пишемо? Бо і сьогодні трапляються серед нашого громадянства маловіри, що готові бачити в подїях, що зараз мають місце на нашій землі — загибель України. До цього далеко. На подїї ці треба глядіти з широкої історичної перспективи. У перспективі п'ятитисячлїтнього змагу українських поколінь з ворожими йому силами, 1941 рік принїс тільки НОВУ СПРОБУ ІНТЕГРАЛЬНОЇ ЛІКВІДАЦІЇ УКРАЇНСТВА — нову не змістом, а П автором. Не перецінюємо наших спроможностей — не легковажимо сил нових авторів на нашу землю, одначе ми глибоко переконані, що у великій мірі від нас залежитиме цей простір часу, який потрібний буде новим окупантам на це, щоби переконатися, ЯКІ НЕРЕАЛЬНІ ЇХ ПЛЯНИ.

* * *

У такий час як сьогодні мусимо бути свідомі ролі усіх тих чинників, яким завдячує історичну тревалість і ріст українська стихія, чинників, які діють віками і які саме тому виходять деколи з поля нашого зору. Цими чинниками у нас були:

- 1) популяційна (людностева) пруживість;
- 2) привязання до землі, мови, здорової моралі предків;
- 3) здібність еманувати (видавати) провідну еліту.

Першому чинникові завдячуємо те, що мимо проби безконечних наїздів, безчислених — іноді незвичайно кривавих і жорстоких винищувань людського елементу — ми не тільки вдержалися на поверхні землі, але мали силу сколонїзувати нашою людністю і наші старі, ордами нам видертї землі, над Чорним Морем, як також значні полоси над Волгою, на передкавказзю, а дальше великі простори Азії — Сїрій і Зелений Клин. А не забуваймо, що на початку XVII ст. — згідно з твердженням істориків (гл. Історія Української Державности — проф. О. Терлецького) ми числили тільки два мільони (Франція — для порівняння — мала їх в тому самому часі 16). Сьогодні — по світовій війні, по національній революції 1917-21 рр., по голоді 1922 і 32 рр., по жахливому кровоспуску останніх двадцять лїт — ми одна із найчисленніших націй Європи.

Другий чинник дав нам кольосальну силу відпору, яка ударемнювала кожну асиміляційну акцію і до розпуки доводила її подвижників. Що лишилося з едиктів Валуєва — з пророцтв Грабського? Врешті чинник третій уможливив нам стати політичною нацією. Завдяки цьому ми здобували владу на своїй землі, завдяки цьому нам по страті одної верхівки виростала друга; в очах окупантів ми були тою гидрою, якій по відрубанні одної голови, виростала друга. Цей шлях самоутвердження коштував нас мільони кривавих жертв, але завдяки чому ми є нацією.

Зясовані чинники є явищами стихійного характеру. Вони діють із первісною силою закону природи. Їх джерело у якості нашого расового черелу, у нашій крові. У час, який вимагає від нас повної мобілізації усіх елементів які зможуть заважити на нашій історичній долі, ми свідомою акцією мусимо посилити діяння чинників нашого існування і росту, без огляду чи це буде приміром боротьба з модерними „Айн, чи Цвай Кіндер“ — системами, легкодушним трактуванням землі, мови, релігії, чи обезцінюванням освіти, до якої стихійно прямує наше село. Для вузькоглядів, що цїнять все під кутом шлішного дня — це можливо метафізика; для усіх, що глядять ширше і дальше, це чинники першорядного значення. Вони є тою найглибшою основою, тим фундаментом, на якому будуватимемо вищі форми нашого визвольного змагу.

III.

На світі нема нічого вічного — нації теж вічними не є. Воно може неприємно звучить — ми цілою істотою буримосся на цю думку, але історія потверджує цю правду. Говоримо це тому, що хочемо охоронити тих, що читати-

муть цю статтю і ці рядки, від усякого фаталізму, віри у те, що щось саме „закономірно“ і „стихийно“ зробиться — без нашої участі. Ми свідомі нашої здібності відпору — і не віримо у те, щоб колинебудь удалося нас у короткому часі стерти з лиця землі. Але і ті, що хотіли б це зробити здають собі з цього справу теж. Ми віримо, що від суми виявленої нами волі, енергії політичного розуму залежатиме, чи лінія нашого буття йтиме в гору до державности, на вершини слави, міцності, добробуту, чи опадатиме у негрі повільного конання, на кінці якого чекає нас невблагана смерть. Тому ми далекі від всякої фразеології, від усякого дешевого оптимізму. Протинно. Твердимо, що у сьогоднішній час, коли наша земля стала ареною і ціллю боротьби двох потужних імперіялістів, нам потрібно в першій мірі УСВІДОМЛЕННЯ ЗАГРОЗИ, ЩО ЗЛОВІСНОЮ ПРИМАРОЮ ЗАВИСЛА НАД УКРАЇНСЬКИМ ОВИДОМ. Сьогодні цього мусить бути свідомий КОЖНИЙ УКРАЇНЕЦЬ, КОЖНА УКРАЇНКА — без огляду на вік, стан, політичні погляди. Свідомий, що навіть зміна національної чи ідеологічної приналежності для „лакільства нещасного“ не творить перед ним майбутности в рамках чужої спільноти. Скрипники, Любченки, Гриньки і громада інших з одної сторони — громадяне третьої чи четвертої класи — погорджувані, помітувані — підозрівані (ваїмки можливі тільки підчас війни) з другого боку — мають свою проречисту вимову. З прийняттям большевицької ідеології, яка служить виключно московській нації, чи німецької національності, не міняється кровя, а сьогодні саме йде боротьба рас, боротьба крові. Сьогодні розвиток одиниці можливий тільки у рамках своєї раси, коли розуміти її не тільки у чисто антропологічному сенсі; коли розуміти її як певну духову і антропологічну, одною історичною долею звязану цілість, В АСПЕКТІ БОРЬБИ РАС, КОЖНИЙ УКРАЇНЕЦЬ МУСИТЬ БУТИ СВИДОМИЙ, ЩО ЖАДЕН „НЕУТРАЛІТЕТ“, ЖАДНА ЛЬОЯЛЬНІСТЬ, ЖАДНЕ ПРИСТОСУВАННЯ СЕБЕ ДО ОБСТАВИН І ПОРЯДКІВ НЕ ОХОРОНИТЬ ЙОГО ЧИ ЙОГО ДІТЕЙ ВІД НАСЛІДКІВ НЕВОЛІ, ЩО РЯТУНОК ТІЛЬКИ У ПЕРЕМОЗІ ЙОГО ВЛАСНОЇ РАСИ.

Звідси вимога РАСОВОЇ СОЛІДАРНОСТІ у найширшому розумінні цього слова — реалізована чинами сірих буднів. Можливості реального вияву цієї солідарності будуть завжди. Візьмім пр. справу голоду. Не сміємо сказати: 45 чи 50 мід. — мільон менше чи більше не грає ролі. Така постава була б злочином супроти нації, — бо це поменшення нашої національної суспільности, бо і пролітар і полонений це наш рідний брат, кров від крові і кість від кістки нашої. Жертвенність на національні цілі, поміч у здобуванні засобів прожитку, праці, відношення українського працедавця, чи зверхника до робітника і підчиненого (вимагати праці, але й давати жити) реалізація клича: свій до свого — ось шляхи вияву цієї солідарности. НИХТО НАМ НЕ ПОМОЖЕ — МУСИМО ПОМАГАТИ СОБІ САМІ. Цей клич мусимо з залізною послідовністю переводити в життя.

Так реалізована солідарність не дозволить нам розпастися на мільйони порошинок — індивідів, сцементує нас внутрі і буде важним засобом до побільшення нашої сили. До цього мусить прийти ще КОНСОЛІДАЦІЯ УСЬОГО УКРАЇНСТВА НА ПОЛІТИЧНІЙ ПЛОЩИНІ БОРЬБИ ЗА НЕЗАЛЕЖНУ УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВУ. Доперва це стопить націю в один боездатний моноліт. Ліквідація внутрі чужих політичних агентур, усунення поза скобки національного життя усякого типу „потурнаків“ (для них заховано в пам'яті традицію Сірка) — одноцілий фронт проти зовнішних сил, — ось що є на потребу. В тій точці — ще багато лишилося до розроблення. Ми були завжди далекі від злорадної втіхи, коли стверджували удар по певних українських середовищах і ми дивуємося що це робилося у відношенні до нас. Ми розуміємо, що наступ йде не тільки проти ОУН. Наступ йде проти українства; тільки справи ліквідації того українства мають свою черговість, відповідно до ступня небезпечности поодиноких його елементів. Авангарда українства — ОУН — мусіла перша прийняти удар — це було ясне. Удари не минають безслідно. Він промовляє до розуму і серця, тверезить фантастів, наводить на правильну путь тих, що блудили. Сьогодні один політичний усвідомлює расово і політично краще чим вагон літератури. Удари збивають нас до купи — гартують нас на сталь; удари будуть тими чинниками що сконсолідує усі чесні і патріотичні елементи українства. В тих умовах тільки ця ідеологія стане магнетним бігуном, яка міститиме у собі — найбільше життєвої правди, найповніше висловлюватиме відвічний змаг раси, виказуватиме особами своїх визнавів найбільше твердої волі до перемоги. Так говорить льогіка подій. Не є нашим ідеалом, консолідація коштом відходу від суспільно-політичного життя і збай-

дужиння тих чес. их елементів, що наразі поза нами. Це понизило б напняття національної енергії. Ми віримо, що ця консолідація прийде коштом відкинення цих поглядів і метод, що не видержали проби життя. Нашою ціллю є **МІЛІОНИ ВОЛЬ БІЛЯ ОБРАЗУ ОДНОГО ІДЕАЛУ**. Це у нашому понятті дійсна і життєва конечність. Ще кілька завваг. Ми підкреслили мільони волю — бо хотіли перестерегти маси перед нереальними сподіванками, що державу здобуде кількадесят тисяч революціонерів. Про це ширше напишемо в іншому місці. Боротьба за незалежність це не театральна вистава, де кількох грає, а сотки приглядаються, радіють, обурюються, б'ють браво, і митикують, чим це все скінчиться. **ДЕРЖАВА МОЖЕ БУТИ ЗДВИГНЕНА ТІЛЬКИ ТРУДОМ І КРОВ'Ю МІЛІОНОВИХ МАС НАШОЇ НАЦІЇ, ПІД ПРОВОДОМ РЕВОЛЮЦІЙНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ**. Не всі вродилися чи виховалися на революціонерів. Ці, що чують у собі силу йти тим найважчим і найнебезпечнішим шляхом на зустріч волі, або смерті — хай йдуть до нас. Всі інші хай тямлять, що й в буденному житті — чинами кожного дня можуть класти свої цеголки під будову тої хати, що служитиме нам усім. Побільшування моральної і матеріальної сили нації, усвідомлювання мас, а то й зовсім не свідомих братів, піддержування кожного почину, що скріплює нас, поміч революціонерам — ось (побіч вичислених вже на іншому місці засобів) маленька частина тих здавалося дрібних вчинків, які в сумі можуть дати дуже багато. Ми наразі не входимо в подрібний розгляд можливостей служення нації. Це в нинішній момент не вказане. Загально можна сказати одне: **РОБИТИ ВСЕ, ЩО ЗБІЛЬШУЄ НАШУ СИЛУ, ЗАПОБІГАТИ УСЬОМУ, ЩО МОЖЕ ЇЇ ЗМЕНШИТИ**. „Кожний думай, що на тобі мільонів стан стоїть, що за долю мільонів мусиш дати ти одвіт“. — Хай ці слова Франка будуть цим голосом нашої душі, якого мусимо слухати в кожній хвилині нашого життя. Хай наші приватні, дочасні справи не заслонюють нам того, що було перед нами, живе у нас, житиме у майбутніх поколіннях — **НАЦІЇ**. Хай завжди буде у нас **СВІДОМІСТЬ ПОВАГИ ХВИЛИНИ І ВЕЛИКОЇ ВІДВІЧАЛЬНОСТІ**. Відвічальності перед тими безчисленними поколіннями що їх кровю і потом пересякла наша земля. Хай стоять перед нашими очима привиди тих, що впродовж п'ятитисячі літ свої голови за цю землю поклали: і ті з сірої передісторичної давнини і ті зпід Крут, підвалів НКВД і ті останні, що від голодової смерті або від кулі погинули.

* * *

VII-ий вік вернувся. Боротьба рас на тотальне знищення стала дійсністю. Не жахаємося її. Сповнені почуттям великої відвічальності, з вірою у справедливість нашої справи — зможемо тотальному наступові протиставити тотальний відпір. Тотальний — засобами і використанням усього людського елемента. Бо тільки у таку широку площину поставлена боротьба — має вигляди на успіх.

ОПАНУВАТИ ЦІЛІСТЬ ЖИТТЯ.

В українському націоналістичному русі був довгі роки, а подекуди в різних відмінах покутує ще і досі комплекс — назв'їм його **ТЕХНІЧНИЙ**.

Його визнавці упрощували складну проблему національно-визвольної боротьби, зводячи її суть до самих технічних моментів, сказати б, до техніки революції. Бомби, револьвери, атентати, саботажі — це тільки й була „революція“, — все інше „угодовщина“ і „просвітанство“.

Цього рода погляди це спадщина цього стану Української Національної Революції, що йому на імя УВО. Політична обстановка 1929 р. у якому прийшло до створення Української Військової Організації — сама накидувала такий, а не інший напрям і форми її діяльності. Більшовицька влада на С. У. Землях ще кілька років мусіла стратити на те, щоб утвердити себе „сяк-так на новоздобутих теренах; Польща до березня 1923 р., до відомого рішення Ради Амбасадорів, була в понятті міжнародного права тільки окупантом З. У.

Земель. Політична провізорія, непевність ситуації, можливості нових збройних конфліктів — ось маркантні риси цих років. Ясна річ, що в цих умовах дійсно революційна організація — в ім'я ПОЛІТИЧНОЇ ДОЦІЛЬНОСТІ, яка наказувала поглиблювати і степенувати цю провізорію — мусіла вважати терористичну акцію головним засобом своєї боротьби. Йшло про вдердання власного — недавніми визвольними змаганнями до краю розбурханого — суспільства на відповідній висоті психічної температури національного активу, ліквідація усяких спроб угоди (моменти внутрішньо-політичні), та про постійну голосну, бо збройну маніфестацію державницьких змагань, яка давала атути до рук нашій закордонній політиці, активізувала українську проблем, яка дозріла до вирішення і яка в ім'я тривалого миру (за яким так тужила повоєнна Європа) мусить бути розв'язана (зовнішно-політичні моменти).

Атентати на Пілсудського, вбивство Твердохліба, закроєні на високу скалю саботажево-терористичні виступи продовж літа і осені 1922 р. — усі ці акти були політично доцільні та знаходили голосний відгосин у краю та за кордоном. Та вже наступні роки — в яких головні окупанти (Польща і Москва) почали закріплювати своє панівне становище, коли треба було готуватися до боротьби на дальшу мсту, керівні елементи УВО — в першій мірі сл. п. Е. Коновалець бачать, що нова ситуація на українських землях вимагає іншого типу організації, інших форм і шляхів боротьби. Він бачить, що у новій дійсності самого терору замало, що дальше збройна боротьба мусить бути оперта на широкій базі всеукраїнського революційно-політичного руху. Роки 1924-28 — це роки, в яких творилася ця база. Вислідом їх було створення Організації Українських Націоналістів в лютому 1929 р. на першому Конгресі Українських Націоналістів. Це не була відмова від революції, як декому тоді здавалося, це була нова ширша постановка визвольної справи, яка себе (з перспективи літ можемо це ствердити) вповні виправдала.

В політиці треба йти з життям. Вірна оцінка ситуації, відповідні висновки і діяння по їх лінії — ось про що треба завжди тямити. З того огляду ми проти виключного стосування одних і тих самих засобів боротьби, без огляду на обстановку, в якій вона ведеться, бо це так само не доцільне а той шкідливе, як лічення пацієнта одним і тим самим ліком без огляду на рід чи стадію хвороби. Тому ми проти цього — як ми його назвали — технічного комплексу.

Вузькість, неправильність і шкідливість такого погляду очевидна. Національно-визвольна боротьба це-ж глибокий і складний суспільно-політичний процес. Він захоплює у свій круговорот мільони людей і на весь му їх життя витискає свою нестерту печать. Ціле життя мільонів, у його багатогранній зрізничкованості, позначене одним спільним знаменником. І тому зводити все це лише до „техніки“ — значить не розуміти суті справи.

Для кращої ілюстрації вище сказаного наведемо два історичні приміри а саме „Народня Воля“ і більшовизм.

„Народня Воля“ це були „техніки“ революції. Невеличкий гурт людей здисциплінований і добре законспірований, виконав цілий ряд саботажів, а передусім атентатів на царів, міністрів, високих поліційних урядовців і провокаторів. Члени „Народної Волі“ це були високоідейні, одважні, героїчні і повні самовідречення та посвяти люди (до речі між ними було багато українців як Желябов, Стефанович, Кибальчич, Лизогуб і інші.) Вміли по геройськи боротися і так само вмірати. Але своїй боротьбі вони не зуміли надати широкого, масового, суспільного характеру.

І тому вони не викликали загальної революції, ні не добилися перебудови суспільно-політичного ладу в Росії. Залишилися до кінця невеличкою терористичною організацією і криваво переслідувані врешті заниділи.

Інша справа з більшовиками. Соціал-демократична партія більшовиків — це масова організація і характер її праці та боротьби загально-суспільний. Більшовики всюди організували свої осередки, охоплюючи кожную установу, кожний завод — фабрику, кожне село, кожний хутір, коли не своїми людьми, організаційними комітками — ячейками то своїми ідеями, впливами, гаслами. Відзивчі на всі події будня, використовуючи та спричиняючи суспільно-політичні конфлікти, вони вели широку пропагандивно-агітаційну роботу, мобілізували маси ідейно й організаційно, та штовхали їх до активної боротьби. Цю боротьбу зводили до одного знаменника, спрямовували до одної цілі відповідними лозунгами — гаслами, короткими ядерними, боевими. У висліді вони заводили широкими масами і пхнули їх на революційний шлях боротьби за новий лад.

Це, очевидно, не оборона большевизму, а підкреслення правильного підходу його до справи революційної, суспільно-політичної боротьби за означені гасла та цілі.

Коли справу національно визвольної боротьби обмежити тільки до „технічних“ моментів, тоді виникає такий стан: Терористична організація не може бути велика. З конспіративних оглядів скількись її членів мусить бути обмежена до невеликого числа. Спроби умасовитись спричинюють наплив до організації мало вироблених людей, а це у свою чергу приводить організацію до розконспірування, масових „всип“, а в кінцевому висліді — до фізичної ліквідації. Залишаючись отже невеличким гуртом, терористична організація наносить ряд менше чи більше болючих ударів ворогові, які все ж таки не можуть мати вирішного значіння. Вбитого заступає займанець живим, ушкоджений чи зруйнований міст, будинок, перервані телефонічні проводи і т. п. замінює новими. Основна його сила залишається мимо надщерблень, досить великою і міцною, що б могли і надалі втримувати у своїх руках загарбане.

При обмеженні національно-визвольної боротьби тільки до революційної техніки, є ще одна велика небезпека: загроза опортунізації широких народніх мас. Це твердження звучить парадоксально, але при bliщому розгляді показується правдиве. А саме: навколо терористичної організації, що з природи речі мусить бути сильно законспірована, витворюється якась завіса таємничості. Дієвими особами є члени організації, що стріляють, кидають бомби, нападають, убивають — натоміст суспільність є тільки пасивним, хоч і співчутливим глядачем. Витворюється такий стан, що тільки горстка людей бореться, а громадянство обсервує, радіє, журиться, надіється, тобто в суті речі безчинно вичікує. Вичікування — що хтось, якісь герої — зроблять те, що треба самому зробити. (Небезпеку такої опортунізації добре розуміли, наприклад большевики, коли в своєму „Інтернаціоналі“ підкреслювали конечність боротися „собственной рукой“, а не вичікувати, що визволення принесе якийсь „бог, цар чи герой“). Це ж і є та найважливіша причина, чому не можна обмежуватись тільки до „революційної техніки“.

Діяльність революційної організації, що є ядром національно-визвольної боротьби, мусить бути всестороння, мусить охоплювати всі ділянки, всі прояви життя народу. Всі прояви одиничного і громадянського життя мусять цікавити організацію, для всіх них організація мусить мати свою поставу і розв'язку.

З цього випливає конечність широко поставленої пропаганди й агітації. При цьому треба виходити від конкретних справ життя, подавати їх оцінку та підводити під один знаменник. Щоб проявам культурно-освітнього, господарського та політичного життя народу надати свою печать, треба опанувати це життя ідейно, своїми гаслами та кличами, а в міру можливості і потреби організаційно — тобто своїми людьми.

Величина організаційної сітки є зумовлена практичною потребою і доцільністю. Ця сітка може бути невелика. Але при відповідно поставленій пропаганді і агітації, при всесторонньо розгорненій роботі її сила помножується тими мільонами людей, що опановані ідеологією, пропагандивними кличами та гаслами організації.

Життя народу не сміє проходити побіч організації. Вона мусить бути в його середині. Це життя складне, багатогранне, всестороннє. Так само багатогранною і всесторонньою мусить бути діяльність організації, що хоче опанувати це життя та спрямувати його в русло національно-визвольної боротьби.

Всяке обмежування революційної боротьби тільки до „техніки“, неминуче приведе до засклепленості і відірваності від життя. Тому з різними намаганнями в цьому напрямі треба боротися послідовно і рішуче.

З приводу „Свята Моря“.

Один із українських поетів висловився в той спосіб, що „Дніпро тягне Україну до Чорного Моря“.

І справді від найдавніших до найновіших часів продовж нашої історії виразно позначилося тяготіння України до Чорного Моря, намагання тісно зв'язатися з ним, опанувати його.

Вже в найдавніших часах зв'язок української території з Чорним Морем

був дуже живий. А біля 800 р. ми маємо вже зовсім певні вістки про походи „Руси“ під проводом князя чи воеводи Бравлина на побережжя Чорного Моря і Малої Азії коло Синопу. Впродовж IX ст. було багато таких походів (пр. 839 і 860 р.). За Аскольда біля 870 р. ходили українські війська воювати побережжя Каспійського Моря.

Військово-торговельна експансія української держави в південному напрямі в X ст. ще міцнішає. Уже Олег після походу на Візантію, входить з нею в перший торговельний договір в 907 р. Другий торговельний договір підписала „Русь“ з Візантією в 911 р. В 913 р. воюють війська української держави південні побережжя Каспійського Моря, де набирають велику добич. Коли українсько-візантійські відносини погсувалися, пішов Ігор походом на Царгород 941 р) а три роки пізніше закінчив з Візантією новий торговельний договір. В 944 р. йде Ігор великим походом на Каспійське море і Закавказзя, та вертається звідси з великою добиччю.

Святослав Завойовник, щоб забезпечити інтереси української держави на полудневому сході, тобто вдержати торговельні шляхи, що йшли з Києва до магометанських країн, воює осетів, черкесів та хозарів. Знову-ж розуміючи добре важливе географічне положення Болгарії, де сходилися сухопутні шляхи з Візантії, України й Угорщини, завойовує її та намагається на завжди зєднати її з Києвом. Болгарія в руках Святослава — це означало: політична перевага Руси над Візантією та загроження Царгороду від моря і від суші. Звідти й боротьба Візантії проти Святослава. Передчасна смерть Святослава в боротьбі з Печенігами поклала край його сміливим і великого значення завойовницьким плянам.

Володимир Великий теж ходив походом проти Візантії (Здобуття Херсону 988 р.). Останній похід українського княжого війська на Царгород відбувся 1043 р. за Ярослава Мудрого.

Після смерті Ярослава Мудрого починається повільний занепад великої української держави внаслідок внутрішнього суспільно-політичного розбиття нападів сусідів та безперервної боротьби з кочовиками. Від часу, як половці заволоділи чорноморськими степами, політичні і торговельні взаємини України з Візантією перервалися. Кочовики (половці а відтак татари) відкинули українську державу від Чорного Моря „Руського Моря“ далі на північ на довгі віки.

Всі ці походи на Чорне Море, Малу Азію, Каспій, Закавказзя і Балкан мали не тільки військово-політичне, але й торговельно-господарське значення. Вони забезпечували головні торговельні шляхи, що йшли зі заходу на схід і з півночі на полудне, вони давали українським купцям можливість звязків із Візантією, Малою Азією. (Багдад), Балканами а навіть Єгиптом,

Хоч наплив кочовиків відтиснув український народ із чорноморських степів на північ, його відвічне тяготіння до моря було далі живе і міцне. Воно знайшло пізніше свій буйний вияв в козацьких чорноморських походах. Очаїдушні чубаті запорожці знову пригадали Чорному Морю, хто був колись його володарем. Козацькі походи відновили знову традицію боротьби України за доступ до моря і його опанування. Хоч у загальному, ніде правди діти, козащина показала менше свідомого і тривалого намагання опанувати море, ніж в добі свого розвитку українська княжа держава.

Після знищення Москвою козацтва, три головні політичні сили своїми потягненнями яскраво підкреслили важливість геополітичного становища України, а саме; Росія, Англія, Німеччина.

Росія завоювавши Україну, намагається міцно всадовитись на Крим і Чорному Морі, як випадових базах її експансії на південь і на Малу Азію. І ось щоб перешкодити цій Російській експансії на південь і на південний-схід, Англія на спілку з Францією починають з Росією війну (Кримська війна 1854-55 рр.). Ця війна захитала Російською імперією, відкривши її слабкість. Вона була теж початком Російських невдач у XX столітті.

Хоч вороги знищили Українську Державу, відроджена козацтвом „морська традиція“ жила далі в душі українського народу. І коли український народ відновив 1918 р. свою самостійну державу, він не забув за своє море. Виявом цього був бравурний Кримський похід під командуванням полковника Болбочана, проведений у квітні 1918 р. серед великого ентузіазму всіх українських воєнків, учасників походу. Українські війська Крим здобули. І в дні 29 квітня 1918 р. Чорноморська фльота підняла Український прапор. Над старим „Руським“, „Козацьким“ морем знову залопотів прапор тієї країни, якої минуле і майбутнє, сила і розвиток нерозривно з ним звязані.

Але тут у справу вмішалися німці, тодішні союзники української держави які ультимативно зажадали від українського уряду, щоб його війська залишили Крим. Це і сталося. Крим опанували німці. Поступування німців стане ясне, коли прочитаємо таємний звіт начальника австрійського генерального штабу міністрові закордонних справ Буріянови:

„Німеччина ставить собі на Україні окрему господарсько-політичну мету. Вона хоче, раз на завжди закріпити для себе найбільш безпечну путь до Мезопотамії й Арабії через Баку і Іран. Ця можливість спеціально приваблює німців саме тепер, коли вони об'єдналися з українною. Шлях на Схід іде через Київ, Січеслав і Севастополь, а звідти починаються морські шляхи на Батум і Трапезунд. На мою думку, німці з цією метою залишають за собою Крим, як свою колонію, або винайдуть для цього іншу форму. Вони вже ніколи не випустять із своїх рук такого вартісного кримського півострова“.

В німецьких плянах „Міттель-Европи“ (залізниця Берлін-Багдад) Україна взагалі, а Крим і Чорне Море спеціально займали дуже важне місце. В світлі всього вище сказаного стануть зрозуміліші і сучасні події, зокрема завзяті бої на Криму (запекла оборона большевиками Севастополя і Керчі.)

Сьогодні наша думка вертається до радісного квітневого дня зперед 24 років. І хоч розвиток політичних подій перекреслив оту квітневу подію в реальній дійсності, вона залишається для нас важним дороговказом. Річниця 29 квітня („Свято Моря“) стала для українського народу назавжди пам'ятним днем. Вона пригадує, що без доступу до моря, без опанування як вільного виходу у широкий світ неможлива ніяка державна самостійність ні її тривалий розвиток. Вона пригадує, що майбутній розвиток і сила України тісно зв'язана з опануванням Криму і Чорного Моря, яке знову мусить стати „Українським морем“.

Українська нація оспівувала море у народних думках, оспівував його у своїх поемах геній України Шевченко. А й післявоєнне українське покоління видало зпоміж себе двох талановитих співців моря — Олексу Влизька і Юрія Яновського. Прийде час, що Україна знову видасть одважних завойовників і мореплавців, які здобудуть, загноздують Чорне Море і підкорять його на службу українським національно-державним інтересам.

До питання військової підготовки.

Українська Держава може повстати тільки у висліді боротьби цілої української нації за право бути володарем на своїй землі, Зясована у цих словах думка — це одна з найважливіших засад, що лягли в основу діяння українського націоналістичного руху. Цю таку живу в козацькій добі, а таку природну в епоху т. зв. національного відродження XIX в. правду, усвідомило собі у цілій її ширині українство в трагічні, а zarazом великі 1917-21 рр. Сьогодні нема здається ані одного українця гідного цієї назви, який оспорював би цю правду. Збройну боротьбу вести її успішно закінчити може тільки підготована до цього збройна сила. І якраз підготовка до збройного чину це було те завдання, якому український націоналістичний табор присвячував від самого початку величезну частину своєї енергії.

I.

На тему підготовки нації до збройного чину говорилося і писалося у нас не раз, це однак не звільняє нас від обов'язку що певний час до цієї так важної проблеми повертати, провірювати правильність питання і постановки цієї справи в минулому, розглядати можливості її реалізації в сучасності, оцінювати — в міру спроможностей — під цим кутом майбутнє.

Рама одної статті за малі, щоб зясувати цілість проблеми. Вони дозволять щонайвище на підкреслення найбільш суттєвих для неї моментів.

Говоримо це тому, що вповні усвідомляємо собі її незвичайну ширину і складність.

В першій мірі мусимо зясувати, що будемо розуміти під підготовкою до збройної боротьби. Для нас підготовка — це створення передумов для організування боекватної збройної сили нації і шанс на її успішне закінчення. Цю — у так широку площину поставлену підготовку ускладнює факт, що вона мусить бути реалізована в умовах недержавності і тому ніколи не зможе бути докладна і повна.

Нас в першій мірі буде цікавити питання створення передумов для організування збройної сили нації; конкретне виховання і вишкіл вояків для національної армії*).

В яких рамах треба і можна це виховання і вишкіл переводити ?

Відповіді на це питання зможемо доперва тоді, коли принайменше коротко приглянемося природі сучасної війни.

Що ціхує сучасну війну ? В порівнанні до воєн попередніх століть вона є війною мас. Сьогодні на фронтах не бореться одна суспільна верства (лицарство-шляхта) чи відділи наємних військ, сьогодні боряться узброєні нації. Прикмети боротьби узброєної нації мала визвольна боротьба Хмельницького; велика французька революція і доба наполеонівських воєн (1759-1815) принесли остаточну перемогу принципів масовості, що знайшло свій вислів у заведенні обов'язку загальної військової служби у цілому ряді європейських і позаєвропейських держав. Щоправда після світової війни 1914-18 рр. деякі видні військові спеціалісти вказували на те, що швидкий розвиток модерної військової техніки сприятиме поверненні до засад професійних військ — однак теперішня війна не виправдала тих передбачень. Війна лишається далі змагом озброєних націй.

Друга маркантна прикмета модерної війни це є технічна сторінка, висловлена не тільки у прецизії і складності озброєння, але й у широкому приміненні всякого рода машин, що надало сучасній війні суто руховий характер і збільшило безмірно темпо її ведення.

Коли до цих прикмет додамо ще ті кольосальні вимоги, які ставить модерна війна до запілля (промисл, торгівля, транспорт, постачання, санітарна служба, протиповітряна оборона, проблеми психічної видержливості нації, боротьба з моральними диверсіями ворога у формі розкладової пропаганди) ми зрозуміємо характер сучасної війни. Щоби її виграти, нація мусить папружити усі свої духові і фізичні сили до максимальних границь. Окреслення — тотальна війна — введено у військову науку ген. Людендорфом — найкраще цей характер віддає.

Вертаємо до нашої останньої справи військового виховання і вишколу. Сьогоднішня війна — війна мас, сказали ми. Логічним висновком з цього буде кінечність охоплення цією виховною і вишкільною роботою маси. Ясна річ, що в першій мірі йтиме про молодь і цю частину громадянства зрілого віку, що до служби зі зброєю в руці здатна. На окреслення докладно горішньої границі (вона інша для мужви, інша для старшин). Зазначимо, що для фронтової служби, яка при підкресленому вже виді рухового характеру війни ставить кольосальні вимоги до фізичної справності вояка, найкращі річники до 32-го ев. до 35-го р. життя. Це вік, в якому організм людини виказує найбільш видержливості і гнучкості, а психічний-бравури, енергії, самоопануваності. Наполеонівські ветерани — це були люди переважно між 27-им а 35-им р. життя. З сімох німецьких старшин відзначених до тепер лицарським хрестом з дубовим листям і мечами усі за виімком ген. Роммеля — мають 28-31 літ.

Ми сказали, що військове виховання мусить бути масове. Різниця у поглядах на рами тієї масовості ніколи у нас не було, зате були у нас різниці у поглядах на рами змісту. Це незвичайно важна справа і її треба посвятити більше уваги. На що ставити більше натиску, на загальне військове виховання себто плекання тих духових і фізичних прикмет людини, які уможливають її стати по відповідному вишколі добрим вояком, чи на військовий вишкіл — як на навчання основних боєвих і технічних вмілостей, які дають вже готового здатного до боєвих ділань вояка.

Від відповіді на це питання залежить, чи спрямовуватимемо нашу енергію на одну або другу площину, чи може пошукаємо здорової синтези обох напрямків, яка себе реальними вислідами оправдує.

Погляду, який кладе найбільший натиск на те, що ми назвали військовим вишколом не вважаємо правильним. Він вузький і нереальний. Чому — постараємося вяснити.

Три чинники становлять про вартість вояка:

Й о г о : а) фізична справність,

б) мораль,

в) військово-технічний вишкіл, у стислому розумінні слова.

*) Слова армія вживаємо на означення цілої збройної сили, а не її одної сухопутньої частини

Зясований нами вгорі погляд поминає звичайно два перші (зокрема фізичну справність) чинники і в тому його вузкість. Ставлячи на чинник третій легковажить неспівмірність цілі і засобів і в тому його нереальність.

Розгляньмо докладно ці справи. Починаємо від фізичної справності, від цієї найбільш нехтованої в нас передумови доброго вояка. Дивовижно звучать слова, що це нехтування слідне у нас найбільше серед молоді — себо там — де його не повинно бути зовсім. Це треба пояснити передусім тим, що до цієї молоді (зокрема інтелігентської) не мало нічого з військом спільного, в наслідок специфічних умовин ворожих окупацій: Війни не зналося з особистих переживань, про неї слухалося з оповідань других і читалося в літературі. З одного і другого джерела пізнавалося війну не в цілості, але фрагментарно. Література вказуючи на героїчні моменти війни (що є її безперечною заслугою з виховного боку) не могла дати новому поколінню реального посмаку війни з тої простої причини, що вона нічим іншим, як тільки літературою не була і що жадні, найкращі підібрані слова не заступлять життя. Цього навіть Ремаркова: „На заході нічого нового“ чи Туранькото: „По-за межами болю“ не всилі зробити. Молодь захоплюється передовсім романтикою війни, що „природно впливає з її психіки і тому схильна глядіти на війну з її святочної сторінки, забуваючи чи радше не знаючи, що основний тон війни, це той, що його надають будні. Молодь не завжди усвідомлює собі, що війна це жадна романтична ескапада, що це величезне напруження всіх фізичних і духових сил, що бути вояком це значить зносити змучення, голод, холод, спрагу, лежати годинами в болоті, снігу — машерувати деколи по 50-60 а то й 70 км. на добу, а все це при постійному ризику своїм життям. Сьогодні молодь читаючи про Чортківську офензиву, чи похід злучених армій на Київ, захоплена величчю і темпом тодішних боєвих дій не усвідомлюючи собі рівночасно, скільки — попри все інше чисто фізичної видержливості і сили мусіло виявити стрілецтво українських армій. Повчаючий є м. ін. факт, який подають колишні Усууси з часів перших місяців світової війни. Тоді у новоствореному легіоні УСС на підстаршинські і старшинські пости вибилися селянські сини — яким вже в наслідок їх соціального походження не було чуже фізичне зусилля, або передвоенні спортсмени. Мало у нас відомий факт, що „душа Січового Стрільцтва“ репрезентант найкращого типу українського революційного вояка, герой Мотовилівки сотник Федь Черник був у мирний час завзятим спортсменом.

Цікаві причинки до питання, які вимоги ставить модерна війна до фізичного організму людини можуть дати тижневі огляди, які маємо змогу бачити на фільмовій ленті. Варта було приглянутися маршам німецької піхоти осінню минулого року на східному фронті, чи тепер посувам мотоциклевих кольтон в Африці. Мотоцикль що кількадесят метрів грязне в сипкому піску пустині — вояк паде — стає і їде даліше вперед. Однобічних звеличників духової сили можна запевнити, що в тих умовинах вони без загартованого тіла і сталевих м'язів опинилися по кількох днях у шпиталях і жаден патріотизм, жадна сила духа не врятувала б їх від такого фіналу їх військової кар'єри. Це не припадок, що нації, які видають найкращих спортсменів, дають теж найкращих вояків, це не припадок, що тому два роки маленька Фінляндія потрафила оборонити свою незалежність, це не припадок, що між вояками німецької армії, відзначеними лицарськими хрестами, великий процент знаних спортсменів.

Чому так багато говоримо про цю справу? Тому, що між масою кандидатів на майбутніх вояків української армії немає зрозуміння для тих справ — таких простих і самозрозумілих для кожного, хто військовою справою знає не з літератури і не з фрагментарної обсервації, а з практики, хто на власній шкурі відчув її.

Одним із найбільш закоріненних поглядів є утотожнювання фізичного здоровля — чи сили, з фізичною справністю. Це неправда. Відношення одного до другого це відношення сирівця до фабрику, матеріалу до твору. Фізично здоровий не потрафить того, що може досягнути фізично справний. Візьмім для приміру марш — насушний хліб для піхотинця. Жадна штука — скаже вам перший ліпший цивіль. Тимчасом справа представляється інакше. Про це поінформувавби вже не один „волюнтарист“ якого вдалося намовити на участь у маршових вправах і який при своїй духовій силі на п'ятому чи шостому кілометрі „спух“ (висловлюючись спортовим жаргоном) мимо цього, що машерував зо три або чотири рази меншим обтяженням чим нормальне обтяження вояка. Між іншим це найкращий спосіб переконання, оце стягання з висот теорії на низину практики, ота зустріч фантазуючої голови, з муром дійсності.

Гадаємо, що цього досить, щоб доказати, як важною передумовою вояка є його фізична справність—у понятті здібності до надпересічних виконів*) у фізичній площині—осягнена свідомим своєї цілі, систематичним зусиллям яким являється фізичне виховання. Говоримо про надпересічні викони. Не маємо на думці рекордів, фізичне виховання не має на думці виховувати атлетів. Говоримо про надпересічність не якоїсь одної, спільної для усіх людей норми, а у відношенні до індивідуальних спроможностей організму у його — такби сказати—сировинному стані. Для більшої ясності уявимо математичної формули. Приймім, що фізичні спроможності здоров'я людини, яка не виховує себе фізично, становить величину А. При допомозі фізичного виховання ми збільшуємо ці спроможності о величину Ф. Наші спроможності виносять тепер $A + \Phi = C$, де С означає суму наших природних і набутих при допомозі фізичного виховання спроможностей, що є власне нашою фізичною справністю.

Війна ставить до людини більші чим пересічні вимоги, а щоби людина могла їм відповісти вона мусить цю здібність у себе виховати. Втому лежить якраз мілітарна вартість фізичного виховання.

Розглянемо, які ради цього фізичного виховання під військовим оглядом важні і вартісні.

Руханка потрібна, як чинник, що скріплює здоров'я, збільшує силу м'язів і становить базу, на якій основуємо далше виховання.

Впоряд — досконалість, реактивність нервової системи, для координації рухів. Легкоатлетика (біги, скоки, мети) виробляє ті диспозиції, які є потрібні в умовинах бою: згадати хоча стрибки, в яких треба перебігти як найшвидше виставлений на ворога простір (біги), поконувати теренові перешкоди (скоки) чи атакувати ворога ручними гранаами (мети). Теренові спорти у найширшому розумінні цього слова (марші, біги, навпростець, теренові гри і забави, мандрівки), не тільки освоюють майбутнього вояка з тереном, вчать орієнтуватися в ньому і оцінювати його (про що будемо говорити обширніше на іншому місці, але і у фізичній площині виробляють ці позитиви, без яких не може бути мови про справжнього вояка. Бойові спорти (бокс, шерм, джю-джіцу) підготовляють зокрема до рукопашних боїв, які навіть сьогодні при велитенському стосунанні і силі вогню, до архіву воєнної історії відходять не збирається. Колові і моторові спорти (колесо, мотоцикль, авто) здається не потребують пропаганди. Кожному ясно, як важні вони в добу моторизації і механізації засобів модерної війни. Зимові спорти, зокрема лещарство, спортові гри, водні спорти, таборництво, а далше (шоправда в нинішніх умовинах ледви чи доступні) стрілецький спорт і щиряцтво (безмоторове літання) ось перелік найважливіших з мілітарного боку ділянок фізичного виховання. Усі вони весторонньо і розумно — згідно із засадами спортової гігієни — дають тільки людині здоров'я, силу, видержливість, здібність до надпересічних виконів. Та це тільки одна площина їх позитивного впливу. Фізичне виховання має величезне значення для духового здоров'я і сили людини. Від Римлян, отих зразкових вояків і творців одної із найбільших імперій світу походить формула — „в здоровому тілі — здорова душа“. Це не оклепана, заялежена фраза, це глибока і во всі часи актуальна справа життя, яку мусимо респектувати, коли не хочемо, щоби те життя перекреслило наші задуми і нас самих Синтеза духа і тіла мусить бути нашим ідеалом.

На закінчення тієї частини поставимо собі ще одне важне питання: чи є в сучасних умовинах реальні можливості для виховання першої передумови вояка — його фізичної справності? Не вважаємо за потрібне, ані вказане вдаватися в детальний розгляд тих можливостей. Зазначимо, що можливості ті хоча відносно деяких ділянок обмежені — всежтаки є і хто хоче, їх напевно знайде. Бо саме тут — у шуканні, творенні для себе цих можливостей, а не в апріорному негуванні фізичного виховання властиве місце для сили волі.

(Продовження у слідуючому числі).

*) Цей словний новотвір починає здобувати собі місце в українській мові на означення цього, що німці звать „лайстун“, поляки „вичин“.

До проблеми господарської спроможності ССРСР.

При розгляді цієї справи необхідно спrecизувати деякі поняття, що їх вживатимемо в нашій статті. В нашому випадку розглядатимемо питання господарської спроможності у відношенні до означеного терену. В наслідок воєнних дій територія держав підпадає змінам. Сучасне поняття території ССРСР зовсім не покривається з поняттям території з червня 1941 р., а це знову не покривається з очеркненням в серпні 1939 р. В парі з тим різно міналося і саме поняття господарської спроможності держави ССРСР. Сьогодні цифрові дані для ССРСР пр. з 1937 р. необхідно поменшувати даними, які відносяться до теренів Української і Білоруської ССР.

Понадто є різна господарська спроможність в мирних умовах господарської праці, інша знову в умовах війни, ССРСР в добі пятирічок ставив собі ціллю передусім розбудовувати ті галузі господарського життя, які уможливили б успішне і довге ведення війни. Таке призначення розбудови господарства було офіційно підкреслюване і практично реалізоване. Рад. Союзом не тільки йшло про оборонну війну, але передусім про офензивну. До офензивної війни ССРСР під оглядом нагромадження господарських ресурсів і розвинення господарства мав бути готовий з хвилиною закінчення третьої пятирічки, тобто на переломі 1942-43 років.

Друга і третя пятирічки ставили собі передусім за ціль розбудову господарського життя в оперті на широкі спроможності азійської частини ССРСР. У відсотках участь європейської частини була постійно висока, однак від 10 років відсоткова участь азійських теренів постійно зростала. Розвиток азійського господарства відбувався засобами, які давала європейська частина. В Азії пр. в третій пятирічці почалося будову цілих заводів дублетів європейської частини. Тобто будовано великі заводи по плянах і устаткуванні в них існуючих і випробованих заводів передусім з українського Донбасу і Криворіжжя чи з Підмосковського Басейну. Цілий ряд таких заводів вже кілька років давав продукцію. Третя пятирічка принесла заборону будувати заводи гіганти, а затверджувати будову заводів малої і середньої величини. В цей спосіб большевики намагалися не концентрувати якоїсь продукції на одному терені, в одному заводі, але розсіяти її на найбільшу скількість теренів у ряді заводів. Це мало у висліді дати також більше використання продукційних спроможностей і збільшити темпо продукції.

Необхідно розрізнати природні можливості господарського терену від фактичної спроможності використати. Азійські терени є використані в незначному відсотку. Вони вже дають продукцію, але вимагають ще кольосальних вкладів капіталу і інвестицій, праці, тощо. В умовах війни це утруднює справу.

Для ілюстрації цієї проблеми зіставимо цифри які відносяться до 1937 р. тобто цифри, якими закінчено другу пятирічку. Вибираємо дані для цієї дати тому, що вважаємо їх пересічними для сучасного моменту продукції.

Третя пятирічка незакінчена, міцною опорою продукції може бути тільки те, що дала друга пятирічка. Ті можливості, що їх отворала недоведена до кінця третя пятирічка є зрівноважені чи краще сказати б помешнені у великій мірі ненормальним характером продукційних процентів — у звязку зі сучасною війною. Понадто вони дозволять нам з деякою осторожністю ставити висновки на основі цифрових передпосилок, а цей факт усуває небезпеку перебільшень.

Йде нам головно про цифрову характеристику деяких галузей промисловости, головно цих, що в цілості промислового продукційного процесу являються основними і елементарними. Це головно продукція цих дібр, які опісля входять, як сировини чи півфабрикати в цілий ряд інших видів продукції. Мова про вугілля, залізну руду, залізну сирівку (чавун) і сталь, продукцію металів, енергетику, головно електроенергію, тощо. В ділянці сільського господарства має значення величина засівної площі та продукція істивних та технічних рослин. З сільським господарством вяжеться ще годівельна господарка. Сільське господарство дає двоякого рода господарські добра: для безпосередньої консумції—тобто для виживлення населення і для переробки в промислових заведеннях, головно в споживчій, олійній, текстильній промисловостях тощо.

Під розгляд беремо терени приналежні до ССРСР в 1941 р. і в такому адміністраційному розподілі з виключенням Української і Білоруської ССР.

Значить в нашому зіставленні ССРСР обіймає лиш терени, які є в його руках під сучасну пору. Тобто; 1. Російська СФСР, 2. Азербайджанська ССР, 3. Гузінська ССР, 4. Армянська ССР, 5. Туркменська ССР, 6. Узбекська ССР, 7. Таджикиська ССР, 8. Казахська ССР, 9. Кіргізька ССР.

Сила електростанцій.

РСФСР . . .	5370,2 тись. Квт.
Азербайджан . . .	235,9 " "
Грузія . . .	123,7 " "
Арменія . . .	73,7 " "
Туркменія . . .	21,3 " "
Узбекистан . . .	80,3 " "
Таджикистан . . .	16,3 " "
Казахстан . . .	103,2 " "
Кіргізія . . .	13,6 " "

Разом 6043,2 тись. Квт.

Відпало:

Українська ССР	1980,0 тись. Квт.
Білоруська ССР	88,6 " "

Разом 2068,6 тись Квт.

Виробітка електроенергії.

РСФСР . . .	23787,2 млн. Квт год.
Азербайджан	1390,9 " "
Грузія . . .	504,0 " "
Арменія . . .	265,5 " "
Туркменія . . .	57,1 " "
Узбекистан . . .	256,2 " "
Таджикистан . . .	23,1 " "
Казахстан . . .	288,3 " "
Кіргізія . . .	23,9 " "

Разом 26626,2 млн. Квт|год.

Відпало:

Україн. ССР	9343,4 млн. Квт год.
Білор. ССР	430,4 " "

Разом 9773,8 млн. Квт|год.

В у г і л л я.

РСФСР . . .	52921 тис. тонн.
Грузія . . .	400 тис. тонн.
Казахстан . . .	4203 тис. тонн.
Кіргізія . . .	896 тис. тонн.

Разом 53420 тис. тонн.

Відпало:

Українс. ССР 69072 тис. тонн.

Залізна руда.

Тільки РСФСР 11355,9 тис. тонн.

Підмосковський і Кузнецьк. басейн.

Відпало:

Українська ССР 16414,1 тис. тонн.

Марганцева руда.

Тільки Грузія 1650,4 тис. тонн.

Відпало:

Українська ССР 956,9 тис. тонн.

Виплавка чавуну.

РСФСР . . . 5686,6 тис. тонн.

Відпало:

Українська ССР 8800,8 тис. тонн.

Виплавка сталі.

РСФСР . . . 9234,1 тис. тонн.

Відпало:

Українська ССР 8466,7 тис. тонн.

Видобуток і продукція нафти і газу.

Азербайджан . 12632,0 тис. тонн.

Грузія . . . 2859,9 тис. тонн.

Туркменія . . . 34,0 тис. тонн.

Узбекистан . . . 46,8 тис. тонн.

Таджикистан . . . 18,9 тис. тонн.

Казахстан . . . 249,0 тис. тонн.

Разом 15840,6 тис. тонн.

З вище наведеного зіставлення цифр виявляється, що найбільш втратив ССРСР в ділянці вугілля, залізної руди, виплавці чавуну і сталі. Втрат в ділянці нафти майже не відчуває. Дальший жмут світла кидає на цю проблему господарська географія, тобто розміщення вище наведених елементарних сировин. В Україні залізно-вугільна продукція були близько себе — що дозволило розмістити металургічну промисловість головно в двох сусідючих до себе осередках: Донбасі і Криворіжжю, опираючи при тому продукцію високоякісних сталей на дешевій дніпровій електроенергії. Подібні умовини остають ще в підмосковському басейні, він однак сьогодні не може працювати нормально та участь його щораз виразніше маліє. Український і підмосковський осередки є важкі, головню тим, що там була сконцентрована найбільша важка воєнна індустрія. Її мабуть не так легко і так скоро зможе заступити важка індустрія азійських теренів. Найбільш вартісні в тій ділянці терени азійського простору це — передусім Азербайджан і Казахстан, в європейській частині Грузія. Відемним фактом, який постійно тяжить і буде тяжити над цею індустрією це віддаль понад 2000 км. поміж осередком вугілля в Кузнецьку і залізним осередком на Уралі. Ці два осередки є получені магістралею і становлять господарську одиницю під назвою Урало-кузнецького комбінату. Цей комбінат це сучасна остоя продукції заліза і сталі. Він мавби заступити продукцію європейської частини.

Металообробна промисловість.

РСФСР	21924	млн. Крб.
Азербайджан	207	" "
Грузія	109	" "
Арменія	11	" "
Туркменія	33	" "
Узбекістан	146	" "
Казахстан	108	" "
Р а з о м	22538	млн. Крб.
Українська ССР	4721	млн. Крб.
Білоруська ССР	233	" "
Р а з о м	4954	" "

Хімічна промисловість.

РСФСР	3114,0	млн. Крб.
Азербайджан	22,2	" "
Грузія	11,8	" "
Арменія	30,9	" "
Туркменія	0,9	" "
Казахстан	14,4	" "
Р а з о м	3194,2	млн. Крб.
Українська ССР	709,0	млн. Крб.
Білоруська ССР	106,7	" "
Р а з о м	815,7	млн. Крб.

Цифри окреслювані мільонами карбованців ще не вказують на асортимент кількості і якості продукції, але вони вистарчаючо ілюструють ступінь заангажування поодиноких теренів в окреслених продукційних процесах. Зіставляючи цифри продукції сировини і півфабрикатів з даними, що відносяться до обробної промисловості, енергетики, тощо на поодиноких теренах маємо змогу здати собі справу з господарського значення цього терену і його ролі в площині ведення війни. Це відноситься головним чином до нової постановки хімічної військової промисловості.

Ролю і господарську спроможність хліборобства окреслюємо величиною засівної площі, висотою урожаю по зерновим, яринним і технічним культурам та станах поголівля худоби. Інші справи мають лише похідне значіння і є тісно залежні від положення і стану вище наведених елементів. Фізичні можливості експлуатації посівної площі означуємо станом і розбудовою тяглогового і управного інвентаря у зіставленню з кількістю рук призначених до обробки управної площі.

Засівна площа.

РСФСР	93422,4	тис. га	
Азербайджан	1097,9	" "	
Грузія	1003,5	" "	
Арменія	436,6	" "	Українська ССР . 25124,9 тис. га
Туркменія	393,9	" "	Білоруська ССР . 3514,8 тис. га
Узбекістан	2653,6	" "	Р а з о м . 28639,7 тис. га
Таджикістан	787,0	" "	
Казахстан	5831,8	" "	
Кіргізія	1046,7	" "	
Р а з о м	106673,4	тис. га	

Валовий (загальний) збір в центнерах.

	Зернові в мл. ц.	Лен-воло- но в тис. ц.	Цукр. буряк в тис. ц.	Бавовна в тис. ц.	Бульба в міл.
РСФСР	874,7	4354,0	64903,0	1211,8	458,0
Азербайджан	8,0	—	—	2080,0	—
Грузія	10,1	—	1044,0	—	—
Арменія	3,7	—	—	216,0	—
Туркменія	2,0	—	—	1848,0	—
Узбекістан	9,9	—	—	15279,0	—
Таджикістан	4,8	—	—	1784,0	—
Казахстан	36,6	—	3639,0	1242,0	—
Кіргізія	7,3	—	4468,0	950,0	—
Р а з о м	957,1	4354,0	74054,0	24610,8	458,0
Українська ССР	227,7	—	144346,0	1148,0	119,0
Білоруська ССР	18,3	714,3	—	—	70,0
Р а з о м	246,0	714,3	144346,0	1148,0	189,0

Зіставляючи побіч себе величину засівної площі з валовими зборами окремо управних культур, виразно зарисовується сільсько-господарська характеристика поодиноких теренів, а тим самим і їхня роль в господарстві цей

території, яка під сучасну пору творить ССРСР. Вагання в засівній площі є можливими в азійських районах тому, що там ще багато здатної до управи землі не становить засівну площу. Також там є доволі значні вагання урожайності і валового збору культур.

Поголівля худоби в тисячах голів.

	Велика (ро- гата) худоба	Свині	Вівці - Козь	Коні
РСФСР	31527,0	14569,7	42005,0	10630,7
Азербайджан	1535,4	120,5	2439,2	199,4
Грузія	1754,9	634,0	1954,2	163,2
Арменія	711,5	82,2	1197,5	53,6
Туркменія	233,3	22,7	1330,9	61,1
Узбекистан	1410,9	76,3	3930,2	331,4
Таджикистан	500,1	21,0	1634,9	102,2
Казахстан	3095,4	367,9	5237,3	638,7
Кіргізія	461,0	91,0	1336,1	361,6
Разом	41256,5	16035,3	62215,8	12649,9
Українська ССР	7759,4	7729,7	3301,5	2937,2
Білоруська ССР	1905,3	1951,0	1677,3	12,3
Разом	9664,7	9680,7	4318,8	2949,5

Таким способом щораз виразніше дається підкреслити господарське значення поодиноких регіонів. Треба пам'ятати, що деякі терени засобні в худобу і з догідною годівельною ґрунтом лежать далеко від районів боєвих дій. Правда насичення худобою не є надто високе, але коли зважити низький життєвий рівень азійської передусім, а радянської загалом людини — то вище наведенні зіставлення дають змогу хоч в деякій мірі зорієнтуватися в спроможності виживлення і заосмотрення війська і робітничих осередків.

Але всі вище наведені цифрові величини (про що треба пам'ятати) ніколи не грають співмірної ролі до європейських головню тому, що вони розкинені на великих просторах, з відносно рідко розміщеним населенням при дуже слабо розвиненій комунікаційній сітці і транспортних спроможностях. В наслідок таких умовин можуть нагромадження дїбр на одних теренах остати без практичнішого пожитку для других. Доволі часто лучається так, що добра нищують на теренах віддалених від фронтних полос на тисячі кілометрів. Тоді вони, хоч фігурують у статистичному виказі господарського потенціалу, але практично не спосібні давати практичних ефектів. Це відноситься до дїбр продукуваних і магазинуваних в далеких бездоріжжях Азії.

Сучасна війна прибирає характер війни на господарську витривалість. Вона ще залежна від системи організації та спосібності керівних кадрів в руках яких лежить справа формування господарського потенціалу.

Подані тут елементи господарської ситуації дають змогу зорієнтуватися, якими господарськими ресурсами розпоряджає під сучасну пору уряд ССРСР. Наскільки потрафить він їх використовувати і перетворювати у чинники своєї сили — це покаже доперва майбутнє.

НА МАРГІНЕСІ ПРОВЕСНИ

Весна вже за плечима. Цілий світ, охоплений воєнною завірюхою, очікує нових важливих стратегічних вирішень у цій порі року.

Німецько-більшевицький фронт, що назагал (з малими німецькими територіальними втратами) стабільно держався, не змінив свого вигляду й тепер Німецька оборонна тактика ще не змінилася. Видно, що очікують тепла й резерв, з другої сторони Москва, що вела через цілу зиму досить енергійно офензиву, збільшує її натугу в теперішніх днях. Дається це відчуті особливо на Криму в Донецькому басейні. Численні атаки змасованих радянських одиниць дозволяють припускати, що большевицька армія ще далеко не викінчена фізично і морально. Самопочуття большевицького проводу є настільки міцне, що дозволяє йому на тверді слова і крепкі жести у сторону англо-американських за їх малу поміч і вклад у війні з Німеччиною. Мовляв тягар війни цієї лежить тільки на Радянському Союзі.

Тому, коли не вдається дипломатичний натиск на правлячі, переважно консервативні круги Англії, большевизм старається вплинути з нутра через своїх комуністичних прихильників, через професійні спілки і через свого міністра в британському кабінеті Кріпса. Большевицька зовнішня і внутрішня пропаганда заатакувала політику британського уряду за їхню тактику, яку стосували в цій війні, а саме вести війну з Німеччиною коштом і зброєю інших держав, свої салі зате щадити на останній час. Цю саму політику стосує консервативна Англія у відношенні до свого комуністичного союзника, а ще тим більше, що не має охоти бути союзником більшовизму, тільки російської імперії. Навіть рамова умова Сталіна з Іденом в справі поділу сферами впливу в Європі не знаходить узгідненої інтерпретації в обох контрагентів.

Звідси союзницькі атаки на уряд Черчіля, на Ідена. Тут генеза прийняття до британського кабінету Кріпса — найбільшого аристократа між комуністами і найбільшого комуніста між аристократами, конкурента Черчіля, на становище першого міністра його королівської величності.

І в тім треба теж шукати причини його вислання до Індії для шукання розв'язки індійського питання в обличчі японської офензиви.

А прикро ведеться тепер британському „Контон оф Вельт“. Японці перед воротами Індії. Впала Голандська Індія на Сундайському архіпелазі, впади Страйтс Сетлементс на Малайях з Сінгапуром. Впав Рангун — столиця Бурми — японський ключ до Індії і кляпа до китайського кітла. Японський вояк бе англійського купця, відзага і посв'ята холодне купецьке обчислення. Японія стоїть тепер беспосередньо перед Австралією і Індіями.

Об'єднана англійсько-американсько-голандська фльота зазнає невдачі за невдачею в боротьбі з підздовою тактикою легких японських морських одиниць та навіть програної фльотових об'єднань в великих морських боях. Чи японський розгін надасть на постійно прискорюючий рух їхній агресії? Трудно відповісти на це питання. За багато тут необчислених чинників встригає в гру, щоб рахунок правдоподібності не був звичайною ворожбою.

Чим далі японія поступає і займає нові території, тим більше сил мусять зужити на їх удержання та на підбій нових. Спеціально Японії трудно скоро закінчити війну. Бо війна скінчиться не тоді, коли противник стратить багато території, але тоді, коли противник стратить сили вести далі війну. А власне Японії важко знищити сили таких противників, як Злуч. Держави Півн. Америки та Англію. А що до того Японія мусять вести війну з таким дивним противником, як Китай Чанкайшека.

Чим більше його бе, тим менше певний побіди. Стоголова гидра — Китай веде тепер дефензивну війну проти Японії в північному і середньому Китаю а спеціально атакує Сіам і Бірму, в яких вже Японці всадилися. Вміжчасі виїздив маршал Чанкайшек з візитою до англійського віцекороля Індії та при тій нагоді розмовляв з провідниками націоналістичного індійського конгресу та магометан. Розмови були видно інспіровані англійськими кругами та мали ціль здержати Індійців перед співпрацею з Японцями та притягнути їх до спільної боротьби проти Японії на основі якогось політичного порозуміння. Розмови ці були тільки вступні. Вони довели до того, що Індії покищо держаться мимо всього в резерві, не кажучи останнього слова ані за другою стороною і домагаючись від Англії політичної незалежності. Натомість Англія започаткувала нову політичну компромісу з Індійцями. Над тим радив вже британський уряд, парламент. Рішення передано віцекоролеві Індії. Цей веде її далі. В поміч для розв'язання Індійського вузла виїхав Кріпс до Індії і може його інтервенція доведе до якогось завершення, але оскільки він прийхав з повноваженнями допустити Індійців до правління державою.

Африканський фронт війни на ново застиг і живе тільки обосторонньою акцією розвідочних відділів. Тут не можна сподіватися нових несподіванок.

Аа Атлантичному Океані продовжується запекла боротьба морська німецьких підводних кораблів проти постачального англійсько-американського судноплавства. Втрати для Англії та Америки великі. Великими є теж втрати противної сторони. Розв'язка покищо тут не лежить, бо ані Англія не вичерпає скоро Німеччини під господарським і мілітарним оглядом, ані Німеччина не обезсилить ще Англії, поки на сході має такого противника, як Совіти.

Ситуацію на фронтах треба міряти не тільки кількістю здобутих теренів і територій, полонених, зброї ворога. На неї впливає дуже сильно господарська сила запілля: висота продукції воєнних споруд та зброї і всіх артикулів кінцевого щоденного вживання — споживання фронту і запілля, висота добуваної в запіллі та доставляваної з інших теренів сировини до перерібною

промислу, справність транспорту та велика кількість транспортних засобів і шляхів, гнучкість торговельної сітки та вкінці можливість своєчасного задоволення найважливіших потреб цілої суспільності.

Під цим оглядом Німеччина і окупована Німеччиною Європа відчуває величезні браки і кожний день війни їх побільшує. Коли б Німеччині вдалося zorganizувати і відбудувати знищене господарство окупованих на Сході теренів, господарська ситуація Німеччини значно поправилася б і скріпилася б її стратегічна видержливість.

Нічого дивного, що Німеччина поклала натиск на всі європейські держави і краї випродукувати і доставити як найбільшу скількість сільсько-господарських і промислових сирівців. Цікава і характеристична під цим оглядом є зміна уряду Бардоші на Мадярщині. Новим прем'єром став Микола Каляй — представник мадярської аристократії і лятифундистів, що потрафить видусити з мадярського селянина вимагану протектором скількість збіжа і м'яса. Відійшов Бардоші представник решток незалежної мадярської закордонної і внутрішньої політики, прийшов Каляй — рільник — лятифундист — вже як кольоніальний губернатор Німеччини.

Якщо б можна дати геополітичну стратегічну синтезу сучасного конфлікту, то найвлучнішим було б окреслення, що рішачим в цій війні є панування над краями, близького орену, Той побідить, хто стане твердо над перським заливом і Суесом. Тому там дразливою справою є тепер справа Туреччини на фоні світової політики. Це не значить, що Туреччина чогось домагається, комусь грозить війною. Це значить, що Туреччина не хоче від нікого нічого з виїмком пошанування її неутральності. А Туреччина є для Німеччини власне тим ключем до Близького Сходу, до Суесу, до Багдаду, до перського заливу, шляхом до Закавказзя. Для Англії та Світів Туреччина неутральна, неопанована Англією — це загроза вчаснішої німецької інвазії, це небезпечний фланк для міцного становища Англії і Світів на близькому Сході.

Тому характеристичними явищами, що викликають зацікавлення і занепокоєння цілого світа, є такі факти, як невдачний атентат на німецького амбасадора в Туреччині фон Папена, бомбардування невідомими літаками міст на турецькому побережжі, затоплювання турецьких кораблів.

Покищо Туреччина стоїть за неутральністю. Але сьогодні неможливо бути на довшу мету неутральним. Тільки велика імперія могла б собі на це дозволити. Рішення западають. Які — побачимо. На всякий випадок незалежно від того, чи по одній чи по другій стороні стане Туреччина, повстане новий фронт на території європейської і азійської Туреччини. І вже не довго буде мо на це чекати.

В положенні міжнародній Україні не зайшло ніяких змін і не зараз ще треба їх сподіватися. Тільки довготривала війна дасть нам ту розв'язку, якої чекаємо.

ЧИ ПОЧАТОК ПОЛІТИКИ?

Початок політики — як спритний маневр — ось питання, що їх ставить собі кожний з нас на першу вістку про два декрети державного міністра для справ Сходу А. Розенберга.

Щоби праильно оцінити оба ці декрети, охопити їх дійсу суть і призначення — треба вийти із основних цілей сучасної німецької політики та сучасного військово — політичного положення, бо це ті моменти, які цього рода акти що як оба згадані декрети зроджують.

Як знаємо, Німеччина прийшла на терен Східної Європи без приємливої для цих теренів програми. Показалося це наглядно вже в перших днях війни у змісті призначеної для тих теренів пропаганди. Свобода релігії, право на працю і щасливе життя, визволення зпід режиму Сталіна — ось були гасла що їх кинула німецька пропаганда — ось ці нові цінності, в імя яких совітський вояк мав кидати зброю і переходити на німецький бік.

Для людей, що знали підсоветську дійсність було ясне, що цього рода кличі великої притягаючої сили не мають. Напевно здавали собі з цього справу і деякі одиниці з німецького — одначе те все остало без впливу на дальшу пропаганду і що важніше на політику. Іншою вона не могла бути, це мусимо собі ясно сказати. Вона була впливом цієї лінії, яку устійнено на довгі роки перед 22-им червня 1941 р.

* * *

Німеччина розглядає терени, які лежать на схід від її етнографічних границь—як простір своєї експанзії. В ім'я вільної руки на Сході, вона готова була зрезигнувати з вимоги відносно заморських колоній, готова була замиритися з Англією, а навіть Францією. Не Занзібар чи Камерун—але багаті простори Сходу мають стати німецькою колонією. Щойно після закріплення своїх позицій на Сході мало прийти до останньої розправи з цими державами, що стали б на шляху Німеччини до заволодіння світом. У світлі цих основних цілей німецької політики стає кожному ясно, чому не притягнуто до боротьби проти СССР—поневолеваних ними народів, чому не дозволено на створення національних держав, чому не дійшло до організації національних армій тих країв, які були б дали сотні тисяч самих тільки добровольців—і це все тоді, коли на фронт стягалось вальонських чи давських охотників—тих націй, які з Москвою жадних розрахунків не мали і яким Москва майже ніколи безпосередньо не грозила.

Німеччина не хотіла участі у війні з СССР поневолеваних народів, бо не хотіла з ніким ділитись овочами своєї перемоги.

Вона ставила на стратегію а не на політику, на силу своєї зброї, а не внутрішню революцію в СССР. Всі позначки вказували на те, що СССР після першого міцного удару розлетиться. Однак кожна війна має свої несподіванки. Несподіванкою німецько-совітської війни був сильний опір більшовицьких армій. Після перших чотирьох місяців—коли фронт постійно пересувався на Схід, прийшов „Штеллюнгскріг ін Беверунг“—позиційна війна в русі. Німці впевнюються, що їх здержала тільки зима; наскільки це правда покажуть найближчі місяці. На всякий випадок війна затягнулася і вірити у її швидке закінчення годі. Керівники німецької політики здають собі з цього справу: Випливом цього були м. ін. слова Гітлера в дні 30. I. ц. р. коли він виразно сказав, що не знає, чи скінчить в цьому році війну; він знає тільки, що німці битимуть ворога всюди там, де він тільки покажеться.

Опір згл. наступ більшовицьких армій на фронті, диверсійні відділи в заміській, байдужність в кращому, неприхильність в гіршому випадку—цивільного населення окупованих теренів—харчові труднощі—ось маркантні риси нинішньої ситуації. Цих їх маневрів легковажити не можна. Вони є елементами не сили, а слабости Німеччини, з цього починають собі в Німеччині теж здавати справу. Німці хотять війну за всяку ціну виграти і тому стараються формувати внутрішню ситуацію у напрямі збільшення свого політичного і господарського потенціалу. Щоб це досягнути мусять вхопитись, деяких політичних засобів. Вибрано, як завжди в таких випадках, найдешевші і такі, що без зміни системи мають збільшити оцей згаданий у горі військовий потенціал.

І тому тепер не є так надто дивним, чому в менш-більш рівному проміжку часу вийшли нові два декрети міністра для справ Сходу.

Один ставить засаду знесення колгоспів, опертих організаційно на більшовицьким статуті сільгосп. артілі, а на їх місце хоче вводити тимчасово як перехідну форму громадську спільноту, без ближчого окреслення її форми і змісту, щоб вкінці перейти до індивідуального землеволодіння.

Другий декрет вводить краєву автономію для трьох балтійських країв райхскомісаріату Остлянд з виразним вилученням приналежної там Білорусі.

Їх збіжність у часі взаємно супроти себе і у відношенні до грядучої весняної офензиви німецької армії та у відношенні до грядучої господарської кампанії, від якої теж залежатиме вислід війни—є характеристичною.

В ім'я виграння війни, хоче Німеччина деякі похибки своєї пропаганди і політики тепер направити. Вона не хоче вже ставити все на одну карту своєї вищої стратегії та зброї, а розложити гру на кілька карт. Та друга карта це заповідь земельної реформи, що заспокоїла б відвічний гнів хлібороба до власного куска землі та індивідуальної господарки. Інша карта, добута для дрібних теренів трьох балтійських країв, це вже політична концесія краєвої автономії під німецькою суверенністю.

Коли б можна в політичних справах комуністично вірити і не підозрівати, то цей декретову рамову постанову земельної реформи можна б з вдовolenням прийняти. Бо зворот до приватної трудової власності на землю, що знаходить свій природний відгук в наставленні хліборобства, йде в своїй засаді по лінії нашого національного і політичного інтересу.

Приватне володіння землею в часі чужонаціонального панування зменшує можливість скрайнього визиску працюючого селянства державою-капіталістом. Воно теж утруднює відворот до іншої нам шкідливої форми землеволодіння і евентуального масового вивласнювання українського селянства в користь інших. Однак, мимо всього беручи під увагу теперішнє наставлення володарів Німеччини до української справи, теперішня розв'язка справи землеволодіння має радше декларативний характер, перехідні вияви і рамову форму без виконних постанов. Виконні постановки будуть в індивідуальних випадках видавати райхскомісар України, обласні і окружні комісари.

А декрет цей має на меті довести до збільшення продукції сіль-госп-продуктів, щоб зацікавити селян евентуальною премією за вислід доброї господарки у формі земельного наділу. Бо чейже і у власника держава стягне відповідний до землі контингент і то більший, бо на своїм селянин краще працює і продукує. А про це власне йде, тепер в часі війни. Тепер рішаючою є скількість продукції. Правна форма землеволодіння стане рішаючою по війні. І тоді на правду западуть остаточні вирішення. Вони можуть бути також зовсім противні нашим національним інтересам, а навіть постановам теперішніх декретів. В часі війни ця форма землеволодіння дає можливість державі при збільшеній продукції в наслідок збільшених зусиль противних землевласників стягнути у них більші контингенти на державну здачу їхніх продуктів. При тому побуджене до праці надією приватного наділу селянство дасть також державі більше ніж воно нормально могло дати з праці в колгоспах. Це отже на блищу мету сприятна акція на дальший визиск села і працюючого населення.

Ця акція має ще глибше значення, що в цій рішаючій році має відвернути увагу трудового селянства і зв'язаної з землею інтелігенції від широких політичних проблем до чисто матеріальної справи здобуття кращого куска землі та хліба. Ефект цього ж може бути такий, який нам історія записала з 1918 р. Коли Центр. Рада видала закон про вивласнення поміщиків і наділ землі між селян вже в часі революції й війни за оборону України, селянська маса кинулася негайно на землю, краяла її і відбирала собі в бійках і проклинах, кидючи масово армію і обезборонюючи Україну в обличчі наступаючих з півночі більшовиків.

Вище згаданим декретом дається селянинові псевдо-ідею, щоб відвернути його увагу від засадничих справ політично-державного буття народу, від вимірення яких залежить теж правильна і корисна різна реформа. Селянин має жити в сфері віри в здобування землі з ласки нових панів. Має створити собі ілюзію, якій посвятить здорову національно-політичну ідею.

Для нових володарів України нестерпним видаються всякі зацікавлення Українців проблемами засадничої ваги. На це вказує теж другий згаданий декрет про краєву автономію для Литви, Латвії і Естонії. Маленькі балтійські народи, що разом числять около 5 мільонів населення дістають цим актом деякі політично-адміністративні полекші, що їх не має 60 мільонів (числом свого населення) Україна чи 15 мільонів Білорусь. Значіння цього акту в такій мірі пропагандивне і на зовні (для німецького світу) і внутрі для цих теренів, що знайшлися у рамках німецької окупації. Останнє обчислена на творення нової ілюзії політичної свободи і дальших можливостей її еволюції. Сторонники орієнтації на містерію свято-миколаївського вечора дістають до рук новий атут.

Основні цілі німецької політики незмінні, змінюються тільки її засоби.

В останніх потягненнях маємо до діла не—як думав би дехто—із приємливою для народів Сходу Європи—політикою, але із сприятним маневром обчисленням на дальше закріплення колоніальної системи і опертя свого володіння не тільки на багнетах, але й на прихильності „дер айнгаймшен Бєфєлкєрунг“ (тубильчого населення). Сумніваємося, чи це вдасться у нас, бо ми свідомі одного: землю і волю може нам дати тільки Незалежна Українська Держава. Цього навчила нас ціла наша історія, зокрема досвід останніх десятиліть.

ЕРРАТА : Стр. 5. 6-ий рядок з долини замість 1929 р. — 1920 р.